Císař mexický Maxmilián a Napoleon III.

V právě vydané knize "L'empire libéral, Etudes recits, souvenirs" vrací se Emile Ollivier ku dramatu císaře Maxmiliána v Mexiku vykládaje, za jakých okolností a z kterých příčin Napoleon III. svůj pomocný sbor z Mexika odvolal. Nejvyšší velitel výpravy Maršál Bazaine už v červnu roku 1864 navrhoval císaři Napoleonovi, aby vojsko své z Mexika odvolal, anoť prý jest jen 25,000 mužů posádky potřeba. Vláda Maxmiliánova se prý stále více upevňuje, lid se mu vždy více naklonuje a zapomíná na Juareza, a dřívější republikánskou formu země. Bazaine ve svých krásně líčených dopisech císaři francouzskému nebral ohledu na ostatní generály, kteří poměry posuzovali střízlivěji a kteří měli za to, že vojsko, jež v Mexiku je, musí býti ještě rozmnoženo. Tak oznamoval do Paříže generál Douay, ale Bazaine všechny námitky jeho obratně vyvrátil. Bazaine nedbal náhledů svých podřízených generálů, nedbal stesků císaře Maxmiliána a císařovny Charlotty, nedbal skutečných poměrů, — chtěje se zalíbiti Napoleonovi a touže po Francii, neustále bil na to, že třeba jest Francouzskému vojsku, aby se vrátilo domů.

Napoleon sám byl pro to, aby vojsko jeho vrátilo se domů. — "Ano, máte pravdu," píše Bazainovi, rád bych viděl, aby se část mého vojska vrátila, ale nesmím započaté dílo uvésti v nebezpečí."

"Posádka 25.000 mužů Maxmiliánovi postačí," stál na svém Bazaine, "a to tím spíše, jelikož císař mexický má ještě pro sebe dobrovolníky rakouské a belgické a armádu mexickou."

Ale jak se mýlil! Bazaine! Belgičtí a rakouští dobrovolníci nebyli vycvičeni; bylo mezi nimi mnoho, kteří jakživi neměli ani zbraně v rukou a nikdy neseděli v sedle. Belgičané měli zase za to, že jsou povoláni jen ku čestné službě císařovnině a mexická armáda — řídla častými desercemi. Mimo to — finance mexického státu byly velmi chatrny: mexický budget měl stálý deficit a reorganisace armády, tak potřebná, nemohla býti provedena pro nedostatek peněz.

Napoleon vida, v jakém smutném stavu jest Mexiko, nemohl, jak jest na bíledni, vyhověti ihned přání Bazainovu, ale proto přece ho potvrdil znova, dne 1. března 1865, za vrchního velitele. — Bazaine, maje znova důvěru císařovu, nedbal pak o vojenské věci a dal se do milostných pletek: začal se kořiti spanilé Mexikánce Josefě Peně y Ancarte, kterou si potom vzal za manželku.

Na oko byl Bazaine s Maxmiliánem jedna ruka, ale v dopisech svých Napoleonovi jeden druhého očerňoval: Bazaine přičítal za vinu Maxmilianovi, že francouzským zbraním se nedaří, v oficielních zprávách pro parlament líčil postavení Mexika jako velmi povážlivé, v dopisech císaři psal, že energií a vytrvalostí všechny obtíže překoná. Maxmilián zase stěžoval si, že začal rozpočet s přebytkem, Bazaine však, který všechny položky budgetní schválil, vystoupil později s novými vojenskými požadavky, kteréž stály veliké peníze, čímž rovnováha budgetní byla na dlouho porušena. Maxmilian musil se výslovně ohraditi, jako by proti Francii tajně konspiroval: "Sire," psal Napoleonovi, "nade mne nemáte přítele oddanějšího, já a moje země nikdy nezapomeneme velikých služeb, které nám Francie prokázala."

Mezi Bazainem a Maxmiliánem byly třenice skoro každodenní a žaloby neutuchaly.

Maxmilián píše o Bazainovi do Paříže: "Znova a znova jsem vytýkal maršálkovi, že pospíchá s odjezdem pomocného vojska, ale nadarmo. Bazaine svými vojenskými opatřeními přivede stát na pokraj bankerottu, ale doufám přece, že s pomocí vašeho veličenstva započaté dílo zdárně ukončím. Budoucnost bude mou odměnou."

Jest na bíledni, že následkem těchto poměrů byly stálé půtky mezi Bazainem a Maxmiliánem. Bazaine kázal opoziční žurnalisty zatknouti, Maxmilian jim dal milost. Bazaine ukládal vzpurným obcím výpalné, Maxmilian je odpouštěl, jindy zase Maxmilian činil Francouzům všechno po vůli. Francouzům nelíbil se sekretář císařův Eloin, císař vzal si jiného, kněze Domenecho, rodem Francouze. Francouzům nelíbil se ministr zahraničních záležitostí, ihned dal mu Maxmilian jiný portefeuille. Bazaine Maxmiliánovi domlouval: "Dejte postříleti povstalce, nešetřte prachem a olovem proti stoupencům Juarezovým." — Maxmilian uposlechl a za krvavé símě, jež radou Bazainovou zasel, sklidil později krvavou žeň.

Následek toho všeho byl, že země byla velmi nespokojena a že Juarezovi, který sídlel v pohraničním městě mexickém, přibývalo stoupenců. Kdo poměry znal, prorokoval Maxmilianovi, že se v Mexiku dlouho neudrží. Bývalý ministr Juarezův, Teran, který císaře Maxmiliána už dříve varoval, aby koruny mexické nepřijímal, radil znova císaři, aby vojsko franc. domů poslal a podle slibu svého ze země odešel. Císař odpověděl: "Rád bych, aby Juarez ke mně přišel a abychom se spolu poradili, co činiti pro blaho země. Přijmu ho loyalně a vlídně jako každého Mexikána."

Proto přece však Maxmilián chtěl v Mexiku ještě vytrvati doufaje, že překážky všecky přemůže. "Z novin jsem se dověděl," píše Napoleonovi, "že vaše veličenstvo míní přece jen vojsko své z Mexika odvolati. Tím by dílo tří let bylo na ráz zničeno. A mimo to sláva francouzských zbraní by utrpěla. Proto doufám pevně, že vrchní velitel váš dříve z Mexika neodejde, pokud země nebude úplně klidnou a všeliký odpor zlomen."

Zatím Napoleon však už nebyl jediným pánem situace. Vyslanec Spojených Států amerických, Bigelow, vyjádřil vládě francouzské své politování, že francouzská armáda proti vůli národa v Mexiku násilí užívá. "Nikdy nepřipustí americká vláda, aby v Mexiku místo republiky se usídlil trvale cizí monarcha a když Francie k tomu dopomáhá, ruší tím dobré styky obou národů." Tak zněla oficiální nota washingtonské vlády.

Napoleon se ulekl. Obával se, že kdyby ponechal vojsko své v Mexiku, mohl by zaplésti se do války se Spojenými Státy. Co tedy dělati? Má se vydati v nebezpečí válečné, anebo bude moudřejší před hrozbou americkou ustoupiti? Napoleon rozhodl se pro ustup. 15. ledna 1866 oznámil Napoleon sám Bazainovi své rozhodnutí: "Posílám do Mexika barona Saillarda, aby s Maxmiliánem se dohodl, jak provésti odchod francouzského vojska." Napoleon chtěl ponechati Maxmiliánovi cizineckou legii francouzskou a zorganisovati novou armádu mexickou a uvésti do pořádku finance. To všechno mělo se státi za rok.

"Sire," odvětil Bazaine do Paříže, "tyto tři úlohy přemáhají všechnu lidskou sílu."

Když baron Saillard přibyl do Mexika, nebyl císař v hlavním městě. Psaní Napoleona donesli za ním. Maxmilian nedal se do žádného vyjednávání se Saillardem vůbec, nýbrž přímo zodpověděl Napoleonův dopis:

"Nechci býti ani přímým, ani nepřímým nebezpečím pro vaši dynastii. Je-li libo, račte odvolati své vojsko, já čestně jako Habsburkovec vyrovnám se se svými novými krajany a duši svou i tělo dám ve službu své nové vlasti."

Saillard odcestoval. Odvážel s sebou psaní Bazaineovo, v němž maršálek radil císaři, aby vojsko své z Mexika odvolal, neohlížeje se pranic na Maxmiliána.

Napoleon poslechl; propustil staré ministerstvo a vzal si nové, které bylo pro vyklizení Mexika.

Jako jinde, tak i zde věrolomný Napoleon jinak jednal a jinak mluvil.

• • •

Pod tímto titulem uveřejnil právě dr. Arnošt Schmitt, rytíř z Tuvery, pensionovaný vyslanec, knihu vzpomínek na císaře Maxmiliána mexického. Když Bazaine se svým vojskem odtáhl z Mexika, zůstal Maxmilián ve svém paláci, jehož všechna okna byla zavřena a záclony spuštěny. Pod ochranou francouzských bodáků nechtěl se Maxmilián vrátiti do Evropy. Císař, když Francouzi odtáhli, potajmu odešel z Mexika a odebral se do Queretara, kde měla býti svedena rozhodující bitva s republikány. Generálové Miramon a Mejia zapřisahali Maxmiliána, aby se odvážil bitvy, třeba že vojsko císařovo čítalo jen 10,000 mužů a disidentů že bylo na 30,000, generál Marquez však pravil: "Není doba příhodna!" Radil však spíše, bylť zrádcem! Když vojsko republikánů, Escobedo, jal se hnáti útokem na opevněné město Queretaro, Marquez jako císařský místodržitel odkvačil do hlavního města a zůstal zde, ač měl úkolem přivésti císaři vojenskou posilu. Císař Maxmilián stále toužebně vyhlížel, kdy už Marquezem slíbení vojáci přijdou, ale nedočkal se jich. Vojáci, kteří císaři zůstali věrni, byli bídně oděni a špatně vycvičeni: větší díl bos, bez uniforem, někteří neměli ani čepic. Peníze nejspíše "stopil" do své kapsy generál Vidauri, který měl ve svých součtech deficit — 20,000 dollarů! Korupce vůbec bylo u vyšších úředníků mnoho

Když Queretaro zradou Lopezovou padlo, dostal se císař Maxmilián do moci svých úhlavních nepřátel. Byl zavřen v cele kapucínského kláštera a [illegible] Kreutz byl jeho hlídačem [illegible] odstranil dvéře i okna, tak aby [illegible] císaře viděti. Kreutz se nabízel, že [illegible] dopomůže císaři k útěku. [illegible] "Lépe bude, když [illegible] od liberálů byl zastřelen," řekl císař, který při obléhání Queretara často a zmužile se stavěl do hustého deště kulí, jako by vojenské smrti [illegible].

Útěk císařův mimo Kreutze osnovali též kněžna Salmová a plukovník Villanueva, který byl adjutantem Escobedovým. Uprchnouti měl císař 15. června v noci. Plukovník Villanueva a plukovník Palacios měli obdržeti darem 100,000 dollarů. Císař podepsal dvě směnky a po přání mexických plukovníků poslal obě dvě směnky k podpisu rakouskému a italskému konsulovi. Rakouský konsul baron Lago podepsal, ale italský konsul Curtopassi, větře zradu, podpis svůj nepřipojil, ba podpis Lagův na směnce odstřihl. "Mexičtí plukovníci chtí vzíti poslední naději, že by Juarez mu dal milost! Dejte si na ně pozor a směnku nepodepisujte," radil vlašský konsul. Plukovníci však prohlásili, že pouhý podpis císařův jim nepostačuje. Den na to byla kněžna Salmová a baron Lago z Queretara vypovězeni. Potom sešel se vojenský soud, k němuž císař Maxmilián se však nedostavil, neuznávaje jeho legalitu. Císař věděl dobře, že ho čeká smrt. Klidně mluvil o balsamování své mrtvoly a obzvláštní důraz kladl na to, aby vojáci byli vybráni střelci a aby nepálili mu do obličeje. "Nesluší se pro císaře, aby ve smrtelném zápase se válel po zemi a aby měl rozstřílený a znetvořený obličej."

Dne 19. června oblažení rakouský diplomatický zástupce v Tacubaji oficielní zprávou, že téhož dne ráno byli zastřeleni rakouský arcivévoda Maxmilián a generálové Miramon a Mejia. Mrtvolu císařovu balsamoval lékař Licea. Aby lépe vykrvácela a vyschla, pověsil ji, do lněného [illegible] zabalenou, za nohy ke stropu své laboratoře; modré oči mrtvého císaře byly pootevřeny, dlouhý vous v nepořádku. Vedle mrtvoly četl Sanchez, předseda vojenského soudu, klidně noviny. — "Jest to císař? Poznáváte ho?" zeptal se dr. Licea Schmitta, autora citované knihy, který měl úkolem mrtvolu císaře dovézti do Rakouska. Schmitt, zíraje na pověšenou mrtvolu císařovu, nemohl odpověděti. Na Cerro de la Campagna, kde Maxmilián byl zastřelen, postavili praobyvatelé země, Indiáni, v noci tři dřevěné křížky, a tam, kde císař hlavou na zem padl, sestavili z kamenků polštář.

První zkouška.

Načrtla Lea Ostrovská.

Když pantatovi Lukešovi, na poli zaměstnanému, přiběhla deeruška říci, aby pospíšil domů, že se mamince narodil chlapeček, sejmul čepici s prošedlé hlavy a zbožně se pokřižovav, zašeptal "Děkuji ti, Bože, že's mne vyslyšel. —"

"To máte radost, starosto, co?" zastavil jej soused Třešnička, před chalupou pokuřující, ruku mu podávaje.

"I, jak pak ne, vždyť už jsem trnul strachem, že to bude zase holka, co začne nový pár — —"

"Pro [illegible] hodinu, kolik pak těch dětí ještě chcete? Osm holek, vždyť je u vás jako v tureckém serailu. Kam se hnete, samá sukně. Ale teď máte prince, to bude slávy, až mu o křtinách zahraju mou zamilovanou: Osm je kuželek, devátý král — —"

Třešnička se bláznivě zasmál, až se mu zatřepal pahýl čibuku [illegible], z hořením dýmem vystupující.

"Ba, král, král!" přitakal Lukeš, vcházeje do stavení.

"Točit se okolo něho musí všechno, dokud nezachová, k čemu je [illegible] na světě — —"

Třešničkovu písničku však o křtinách malému Pepíčkovi Lukešovi nehráli, ale za to [illegible] jiných.

Půl obce hostil starosta z radosti nad narozením desátého člena svojí rodiny, [illegible].

Pepíček [illegible] a hýčkán [illegible] starostlivých sestřiček, rostl jako z vody a již po roce [illegible] se drobnými krůčky tatínkovi naproti.

A s dalšími lety jeho čipernosti přibývalo rodičům na radosti.

"Starý zrovna [illegible] v tom dítě," zastavila jednou Lukešova sousedka, "dřív se pořád strojíval [illegible] ale teď s klukem se celý den nahoní, že [illegible] ani nevzpomene."

"To tak bývá," [illegible] Pepíček [illegible]

[illegible] pantatík nadvoru [illegible] Pepíček [illegible]

"[illegible]" [illegible] chlapek.

[illegible] a konečně [illegible] na vodu. [illegible] k [illegible]

"Tak [illegible] takovému [illegible] chlapci [illegible]"

Starosta se [illegible]

"Je to kluk [illegible]"

[illegible]

"Na co máš, tatí, ti [illegible]?"

"To je [illegible], Pepíčku, [illegible] ve schází [illegible]"

"Než [illegible] ten červený [illegible]" otázal se dal a než mu táta [illegible] odpověděť doložil: "Tam si [illegible] když [illegible] nic nena[illegible], viď?"

Sousedky se bavily dále na účet [illegible] synka starostova, když [illegible] pantatou Lukešovou přiběhla deerka, že přišel kdosi pro mléko.

"Kde pak je tatínek?" tázala se hospodyně, vidouc děti v kuchyni samotny.

"Přiběh' sem policajt Potůček, že v dolejší hospodě zase Navrátil řádí, aby to šel tatíček porovnat."

"Taky nemá chvilku pokoje, kozel aby to starostenství vzal!" zahučela Lukeška, zaměstnávajíc se přípravou večeře.

"Aničko, podívej se po Pepíčkovi, někam se ven vytratil", obrátila se po chvíli k nejstarší deeři.

"Maminko, pojďte honem ven! Mates nejspíš odhodil na dvoře cigaro, kosatina doutná", jako z úlynku sypalo se z růžových její ústek.

"Bože na nebi, člověk aby měl v oči [illegible] na nikoho se nemohu spolehnout! Vezmi honem džbeřík a podej to, křičela za deerkou opět ven utíkající, odtahujíc kastrol s jíškou, aby se zatím nepřipálila.

Učinivši toto opatření, spěchala na dvůr, aby se sama přesvědčila.

Skutečně nad překlopenou kosatinou, ve které trávu vozívali, plouhaly se šedavě modré obláčky dýmu a rozčilené selce připadlo, že vidí i jiskry, z nichž by nahodilý požár vzejíti.

Však již Anička skokem byla u místa ohroženého a jediným chrstnutím vyprázdnila obsah nádoby, již sotva rukama obmýkala.

Pronikavý výkřik, ze spod kosatiny se ozvavší, polekal ji tou měrou, že džber upustila a ten s náramným hlukem koulel se po dvoře.

"Co to děláte, saňenti, snad hoří?" ozval se řazně hospodář, domů se vracející.

"I kosatina doutnala", promluvila Lukešová. "Anežka to uhila."

"A cože tak piská?"

"Holka bláznivá, ječí a neví, proč — —"

"To já ne, maminko", hájilo se dítě, "někdo tam je, pod ní — —" ukazovalo bázlivě na politou korbu vozovou.

Jediným trhnutím ruky starostovy kosatina pozvedla a — — jako zmoklá slepička seděl v ní Pepíček cosi úzkostlivě schovávaje pod kabát.

"Zatra — kluk", vybuchl starosta, "co to děláš? Hned lez ven!"

Hoch se k tomu příliš neměl, tiskna pravici stále pod kabátem k [illegible].

"Vyndej ruku!" zněl kategorický rozkaz otcův po seznání rozpaků chlapcových. Stalo se. Pepíček vyndal ruku a s ní i tatínkovu dýmku, kterou tento sotva [illegible], při náhlém odchodu z domova musel odložiti.

"Tak to je to doutnání! Prachmilionský darebo, všechno vysvětlí. To je šestileté dítě, ať se naň kdo podívá, vykouří půl fajfky, [illegible] já ti zaženu chuť na kouření", pantata se chystal napomínání svá [illegible].

Pepíček postavil se do skroušené pozice, zvedl velké, hnědé oči, jako rosou zalité.

"Tatíčku, nehněvej se, prosím! Vždyť maminka říkává, že se má [illegible] od sirky a já nechtěl, abys musil drahou sirečku napalovat. Jen jsem do toho foukal, aby ti fajčička nezhasla, než přijde. A ta hloupá Nana zrovna vychrstne vodu, když jsem to nejlíp hořelo."

Starosta se rychle otočil, aby otcovskou jeho autoritu nepodvrátil smích, jenž mu koutky úst potrhával.

Právě tak šťastně, jako [illegible], odbyl si Pepíček [illegible] svého prvního pokusu kuřáckého.

Silná přirozenost jeho ku podivu lehce přešla přes nechutný pocitek [illegible].

"Jestli kluk vezme všechna napomenutí tak doslova, jako s těmi sirkami, musí studovat na advokáta", prohlásil Lukeš, když se byly děti ke spánku uložily.

"Myslíš, že bude mít vlohy k tomu?" nedůvěřivě se ptala hospodyně?

"Jakpak ne, když už teď tolik umí a dovede se ze všeho vymluvit — —"

Samostříl.

Žert. Napsal Frant. Flos.

"Na Hromnice přec polovice" se říkává, ale mnohý hospodář by si tuze přál, aby to byla pravda. Na Hromnice bývá již často na půdách tak plácho jako ve stodole, že by se tam mohlo tancovati, a do jara bývá ještě daleko. A jak bývá obyčejně na Hromnice již citelný nedostatek píce, tak bylo v loni a předloni již o Vánocích. Hned po žních vrtěli hospodáři povážlivě hlavami vědouce, že těch pár mandel na dlouho nevydrží a senem si vypomoci nemohli, neboť luka vyprahla a po skoupých "senech" přišly otavy ještě skoupější. Ještě kdo měl kousek "moravky", nebo jetele (ale ten byl také jen samý holý pronteka), těšil se, že nějaký čas vydrží, avšak o stelivo měl nouzi každý.

Malí rolníci si všelijak pomáhali. Navezli si stlaní z lesa, rozebrali prohnilé staré stohy, ale po Vánocích musili po příkladě velkostatků podestýlati pilinami, tříslem ba i zemí, jen aby ten dobytek neležel na holém. Kdo trochu slámy měl, šetřil a neprodal za nic na světě.

Jako tuhle Mates Kubánek "Krkatý". Ten měl patnáct, dvacet mandel žitné slámy a nechtěl prodati ani stébla. Měl jen jednu kravku, ale chtěl po Vánocích druhou přikoupiti a proto tak šetřil. Ani Kostelnímu Kubánkovi, vlastnímu bratranci, neprodal a žmoulaje kůrku chleba v bezzubých ústech, pořád vedl jen stejnou, "že nemůže, že potřebuje pro sebe," tak že Kostelní Kubánek mu v zlosti řekl, aby se jen té slámy najedl. Ve Stražově je Kubánků šest, samá přízeň a každý má ještě jedno jméno, tak na příklad na Tondu Kubánka se ani jinak nedoptáš, než na Husara. Všecky děti říkají tam u Husarů a mladý Toník, už syn, když přišel do školy, hlásil se jako Antonín Husar, a když pan učitel mu řekl, že se jmenuje Kubánek, tu milý Antoň se silně bránil, že ne a ne. Husar je přece něco jiného než Kubánek. A tak se všichni Kubánkové i mnozí Nekubánkové u milého Matesa vystřídali, ale odešli všichni s nepořízenou.

Na pět na šest hodin jezdili hospodáři po okolí, ale vraceli se často s prázdnou. Za seno platili až šest zlatých a jindy nejlepší bylo za tři a pod ně. Na léta 1901 a 1902 budou pamatovati.

Mates Kubánek měl stodolku [illegible] a snad se do hrstě. [illegible] O Mates byl mu draho! [illegible] se na svých křivých nožkách každé neděle do hospody, když při sklenici piva vyseděl dvě, tři hodiny a vyposlechnul všecky rozumy, ale pak jednal po svém. Byl ale také [illegible] a protože by se sám nikoho neubránil, bylo ho malý kousek, [illegible] dva soupeře, kteří k jeho potěšení se rvali jako dva kohouti. To byla Matesova Praha. Sám sedě v koutku jen se smál a popichoval jako [illegible] bzukavka. Také neměl nikdo Matesa rád. Ani děti jeho, vlastní děti ho rády neměly a rozběhly se do světa a živily se samy. Bára sloužila, Naňka také sloužila a Josef jezdil s volý ve dvoře. Starý je z domu zrovna vystrnal.

Nejvíce měl ale na Matesa zkřesaný Kostelní. Ne snad jen pro tu letošní slámu, ty kvasnice byly v něm už dávno. Mates mu nadrobil již dávno do polévky, ještě když Kostelní přejal po otci [illegible] a ucházel se o Magdu Zabělickou, nynější svou ženu. [illegible] Mates popichal starého Zabělického tak, že málem ženicha prohnal budoucí tchán [illegible] po dvoře. Ale urovnalo se to, ženská to urovnaly. Avšak také Mates měl svůj pelyněk. Dával mu ho užívati soused Martin Kubizňák.

Kubizňák byl člověk jako hora a [illegible] jako řeznický harlan. Mates Kubánek si s ním jen jednou zahrál, ale litoval. Kubizňák vypořádav nejprve svého soupeře, na nějž ho Mates poštval, skočil pak po Matesovi a vyzdvihnuv jej do výšky za límec zatřepal jím jako kotětem a dal mu pak spasitelnou radu: "Ty sirčko, podruhé mlč, nebo tě vyklepu i z kabátu i z kalhot, že tě nikdo nedá dohromady!"

Pak opatrně Matesa postavil na nohy. Rozumí se, že publikum strašlivě aplaudovalo a volalo "Da capo!" A to vlastně Matesa nejvíce mrzelo, vždyť byl obecním radním!

[illegible] spolu sousedé nemluvili. Kubizňák na to sice zapomněl a mluvil by, ale Mates před ním utíkal.

Po Vánocích prohlížel Mates vazbu svou ve stodole, ale ztrnul. Někdo mu slámu krade. Neukradl mnoho, ale ukradl přece a přijde zase! To je jisté! Kolena se pod Matesem zachvěla. Tu krásnou žitnou slámu, tu vzácnou slámu, zlatem aby ji platil! Nic platno, Mates musí hlídat. Ale bude to těžká hlídka. Ve stodole prostydne na kost, mohl by tam i zmrznout. A kdyby i peřinu s sebou vzal, usne a zloděj bude ještě hvízdat. Kdyby se s tím Mates pochlubil, vysměje se mu celý Stražov, každý by mu to jen přál. Co dělat, co jen dělat? Do stodoly byla dvoje vrata. Jedna ze dvora a druhá z uličky. Oboje byla chatrná a jen na petlici. — Dvorem zloděj nechodí, ale z uličky. "Takhle kdyby byl samostříl!" proletělo pod nízkým čelem Matesovým. Ze srdce si přál, aby zloděj ležel mrtvý u jeho nohou, ale strach jej přepadl. Nastalo by vyšetřování a to by bylo zlé. Ne, něco jiného, ale co? Tu krásnou slámu, tu vzácnou žitnou slámu bude brániti svým tělem, ale jak?

Dlouho se mučil milý Mates, ale ani ženě slova o tom neřekl. V následující noci vyšel jistě desetkrát ke stodole, poslouchal sem tam, ale že byl bojácný, ani do stodoly nevešel. Za to ráno shledal, že tu zloděj zase byl. A musil míti času dost. Ani stébla neutrousil. Dvě nebo tři otýpky vzal jistě. Matesovi bylo až mdlo. Zavřel se v komoře a přemýšlel. Asi po hodině vyšel z komory a obličej jeho zářil. Jistě opatrněji než zloděj, který mu slámu kradl odnášel Mates do stodoly žebřík, provaz a konečně tam dovalil veliký pařez a když se schýlilo k večeru, vešel tajně do stodoly a něco tam dlouho kutil. Vycházeje ze stodoly utíral si pot s čela, ale usmíval se spokojeně.

Zimní večer přišel brzo. Z temně šedé oblohy rojil se sníh a severní větřík vířil jím nad střechami a pak metal jím do nízounkých oken chaloupek. Jen tu a tam rdělo se nízké okénko, jinde všude bylo tma. Škoda světla. Za to v hospodě bylo světla dost. Seděli tam tři hosté s pangrotkami na hlavách a hráli v karty. Odpoledne začali o sirky, teď už to šlo o krejcary i o nikláčky. Sirky byly již vyškrtány a těžký dým zahalující strop svědčil, že ne nadarmo. Hrál Kubizňák, Kostelní a Markus, kravař. Ti tři hráli vždycky. Aspoň Markus, ten prý měl z oběšeného provaz.

Bylo 9 hodin. Mates ležel doma na posteli, ale nespal, přemýšlel o zloději a samostřílu, který dnes nalíčil. Náhle ozvala se rána a křik venku. Mates vyskočil a hnal se ven. Čekal na to, ani se neodstrojil, ale neběžel na dvůr, nýbrž do uličky. Tam bylo sice tma, ale Mates přece viděl [illegible] svého samostřílu. U polootevřené vrátné seděl na zemi člověk a bolestně vzdychal. Mates dodal si odvahy a přistoupil k naříkajícímu. Byl to soused Kostelní Kubánek.

Oba bratranci se poznali. Nevysvětlovali si nic, ba Mates pomáhal Kostelnímu na nohy.

"V kříži mě přerazil, jste přerazil," stenal Kostelní.

"No, no, nebude snad tak zle," zašeptal Mates skoro soucitně, "a proč jsi tam ke všem kozlům lezl?"

"Eh, však víš!" řekl Kostelní trpce, ale najednou jako by mu ulevilo.

"Poslouchej, Mates, ještě při jde Kubizňák, ten mne navedl. — Nalíč to ještě jednou, ať má také něco!"

Mates nelenil, sám Kostelní pokud mohl, mu při tom pomáhal a pak se odbelhal domů.

Mates vrátil se spokojeně na lůžko a usnul brzo. Časně ráno šel zase na zvědy. Pařez byl zase na zemi, ale ani otýpka se neztratila. Rána tedy byla trefena.

Druhý den byla neděle. Marně ohlížel se Mates v kostele po Kubizňákovi, nebyl na svém obvyklém místě. Ten jistě hojí hřbet! Spokojeně belhal se Mates domů a pochvaloval si svůj samostříl, jak pěkně trefuje a bez — prachu! A v čem vězel ten jeho vynález? Byl tuze jednoduchý. Položený pařez na vrátních, tak že tomu, kdo otvíral vrata, spadl na hlavu nebo na hřbet.

O, Mates byl mudrák!

Ruční zavazadla.

Ze zápisníku železničního pasažéra. Napsal Dosužý.

Stanice Ořechovo.

Rychlovlak se přiblížil v plném rozjetí stanici a náhle, jakoby se vzpamatoval, zachrastil řetězy, zapískl vypouštěnou parou a ztichl, jako rázem zadrhnutý klasák.

Do vozu druhé třídy rychle vstupuje starší žena a za ní tři děti; má v rukou cestovní tlumok, uzel, škatuli, plaid, taštičku a slunečník, děti mají po dvou škatulích a na provázku psíka.

— Rychle, rychle! — pobízí žena.

— Jsme tu všichni, maminko! — odpovídají děti.

— Sedněte si; zde jest prázdné sedadlo; jako vždy k oknu.

— Maminko, naproti nám spí pán! — oznamuje mladší synáček.

— Ať spí; co je nám po tom!

— Jedete daleko? — táže se jakýsi spolucestující, sedící naproti ve voze.

— Ne, jen jednu stanici, vystoupíme v Michajlovce.

— Paní, tento vlak v Michajlovce nestaví.

— Jak, že nestaví?

— Ujišťuji vás: to je rychlovlak.

— Můj bože, třeba rychle vystoupit, Varjo, Mišo, Kosťo, rychle ven, bylo již druhé zvonění!

Žena počala se chápati svých zavazadel, ale bedlivý spolucestující ji rychle vybízel vystoupiti z vozu.

— Podám vám vaše zavazadla z okna! — navrhl.

A sotva všichni čtyři stačili seskočit se stupínku, když vlak se tiše hnul. Ochotný byl nucen věci z okna házeti. Nejdříve letěl psík, pak škatule, druhá, třetí, plaid atd.

Minula hodina.

Spící cestující vstal, zívl, rozhlédl se po síti nad svým místem a vzkřikl na celý vůz:

— Stráž, jsem okraden!! Nemám tu ani jediného balíčku!...

•

Velká stanice K., po trati jihozápadní dráhy.

V čekárně III. třídy veliký zástup cestujících, očekávajících osobní vlak do gubernského města Ch.

V rohu dva spolu rozmlouvají.

— Ach, cítím napřed, že nenajdu ve III. třídě místa a budu musit státi celých čtyři sta verst! — vzdychá jeden.

— Počkej, počkej! — těší jej druhý. — Mám krásný plán, můžeš seděti celou cestu, ale třeba si i lehnouti.

— Pověz mi!

— Takhle: jak se přiblíží vlak, vrhni se zároveň se mnou do vozu.

— Ale, vždyť ty nejedeš, jen mne vyprovázíš.

— Počkej! Ve voze zaujmeme dvě místa, při čemž budu já držeti v rukou tvůj kufřík. Po druhém zvonění poprosím tě nahlas, dáti pozor na můj kufřík, že jsem jako zapomněl na stanici podušku. Já odejdu, vlak se hne a ty budeš míti dvě místa.

— Výborně!

Vše bylo vykonáno. Před třetím zvoněním průvodčí popresil opatrovati jeho kufřík a odešel.

Pozůstalý radoval se v duši jen 15 vteřin.

— To místo je volné?! — táže se jakýsi vousáč, rychle vcházeje do vozu, když vlak se právě hnul.

— Ne, vidíte, jakýsi pan mne prosil, abych dal pozor na jeho kufřík, odešel a... a...

— Tak mu hoďte jeho kufřík! Nemůžete nechávati si cizí věc!

Vousáč uchopil kostnatou rukou kufřík a vyhodil jej na peron.

— Děkuji za radu! — křičel z okna cestující na svého druha, hroze mu pěstí.